

De ODIS-databank in 2013 Jaarverslag

Inhoud

1. Inleiding.....	2
2. Inhoud en gegevensinvoer	2
2.1 Volume.....	2
2.2 Aanvulling en actualisering	4
2.3 Invoerdersgroepen.....	5
2.4 Invoerlijnen en projecten	6
2.5 Invoerdersdag	9
2.6 Opleidingssessies voor invoerders.....	10
3. Publiekscatalogoog	10
3.1 Volume.....	10
3.2 Raadpleging	11
3.3 ODIS als authority-databank	13
3.4 Gebruik van ODIS.....	13
4. Ontwikkeling.....	14
4.1 ODIS-1.....	14
4.2 Herculesproject: ODIS-2.....	14
5. 'Launch event' 29 november	17
6. Coördinatie.....	17

De ODIS-databank in 2013 Jaarverslag

1. Inleiding

2013 was voor ODIS een uitermate **belangrijk en druk jaar**. De ingebruikname van de nieuwe databank en interface stonden uiteraard bovenaan de agenda. De succesvolle lancering van het nieuwe apparaat eind november vormde het eindpunt van een jarenlang vernieuwingstraject dat mogelijk werd dankzij de toelagen van de Herculesstichting.

Tijdens het voorbije jaar werd hard gewerkt om de ODIS-data zorgvuldig en ongeschonden te kunnen overbrengen naar de nieuwe technische omgeving. De interface van **ODIS-2** werd afgewerkt en grondig getest. Ook de **opleiding van de invoerders** vormde een centraal aandachtspunt bij de voorbereiding van de ingebruikname van de langverwachte nieuwe technische omgeving.

ODIS-kerncijfers						
Jaar	Totaal volume	OPAC volume	Nieuwe records	Bezoeken	Unieke bezoekers	Pagina-weergaves
2009	127.354	53.117	3.814	36.284	22.067	203.323
2010	143.308	60.204	15.954	32.854	15.942	257.406
2011	154.947	64.213	11.639	48.856	29.188	324.331
2012	164.754	68.574	9.807	151.190	106.507	619.928
2013	187.384	72.044	22.630	172.450	124.411	666.499

De ODIS-invoerdersgroepen en hun projecten (samen **56 actieve invoerders**) continueerden ondertussen hun gegevensinvoer. Gedurende het jaar werden ook nog enkele grote datapakketten ingeladen in het apparaat. Dankzij al dat werk **groeide het volume** van de verzamelde en raadpleegbare data verder aan. Ca. 72.000 ODIS-records zijn raadpleegbaar door het brede publiek.

De groeiende publieke bekendheid van ODIS weerspiegelde zich in een **toenemend aantal raadplegingen** van de inhoud. Door het aanbieden van zoekapparaten op de websites van partners en hun projecten werd de toegang tot de databank verder verbreed.

2. Inhoud en gegevensinvoer

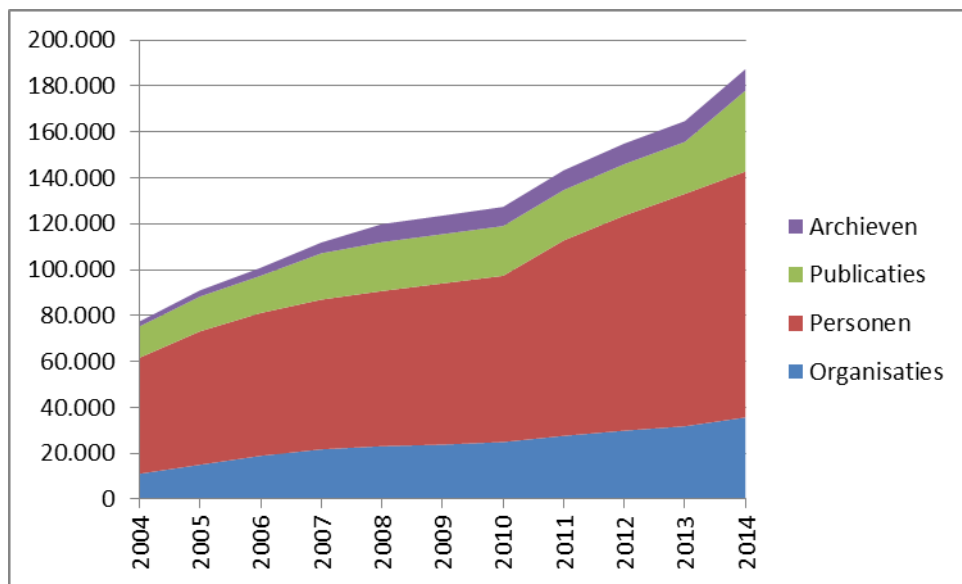
2.1 Volume

Op 1 januari 2014 bevatte ODIS **187.384 records**. Dat waren 35.678 organisatiesteekkaarten, 107.087 biografische records, 35.277 beschrijvingen van publicaties en 9.342 van archiefbestand(del)en. In de volgende tabel wordt de evolutie van het volume van ODIS en van de vier hoofdruiken weergegeven.

De ODIS-databank in 2013 Jaarverslag

Volume ODIS 2004-2013					
Datum	Organisaties	Personen	Publicaties	Archieven	Totaal
1/1/2004	11.123	50.524	13.648	2.142	77.437
3/1/2005	15.055	58.142	15.149	2.704	91.050
1/1/2006	18.951	62.201	16.222	3.483	100.857
1/1/2007	21.772	65.213	20.147	4.735	111.867
1/1/2008	23.139	67.595	21.271	7.862	119.867
1/1/2009	23.840	70.185	21.452	8.063	123.540
1/1/2010	24.935	72.417	21.649	8.353	127.354
1/1/2011	27.650	85.102	21.956	8.600	143.308
1/1/2012	29.915	93.689	22.387	8.956	154.947
1/1/2013	31.831	101.215	22.652	9.056	164.754
1/1/2014	35.678	107.087	35.277	9.342	187.384

Omgezet in een grafiek ziet die ontwikkeling er als volgt uit:

Volume ODIS-databank, 2004-2014

Er werden in 2013 **22.630 records toegevoegd in de databank**. Dat is beduidend meer dan vorige jaren. In 2013 werd immers het **Amsab-periodiekenbestand** (uit Adlib) ingeladen. Indien men deze ca. 12.500 publicatierecords buiten beschouwing laat, kan een toename van het aantal records worden genoteerd die vergelijkbaar is met die in vorige jaren. Het aantal nieuwe organisatiesteekkaarten en archiefbeschrijvingen lag daarbij duidelijk hoger, het aantal nieuwe biografische steekkaarten iets lager. Enkele geplande conversies van biografische datapakketten werden immers, in het licht van de ingebruikname van ODIS-2, uitgesteld naar 2014. Er werden in 2013 wel pakketten organisatiesteekkaarten (CVAa/KADOC/CRKC) en archievenrecords (CVAa/ADV-N-NISE) ingeladen.

De ODIS-databank in 2013 Jaarverslag

Nieuwe records in ODIS, 2009-2013					
Jaar	Organisaties	Personen	Publicaties	Archieven	Totaal
2009	1.095	2.232	197	290	3.814
2010	2.715	12.685	307	247	15.954
2011	2.265	8.587	431	356	11.639
2012	1.916	7.526	265	100	9.807
2013	3.847	5.872	12.625	286	22.630

Met het oog op de ingebruikname van ODIS-2, waarin naast de gekende rubrieken ook gegevens kunnen worden ingebracht over families, gebouwen en gebeurtenissen, werd in 2013 eveneens werk gemaakt van dataverzameling voor die rubrieken. De **gebouwenmodule** genoot daarbij de meeste aandacht. Belangrijke dataverzamelingen (bv. van KADOC/CRKC) werden geconverteerd en klaargemaakt voor migratie naar de nieuwe omgeving.

2.2 Aanvulling en actualisering

31.967 steekkaarten (d.i. 17,30% van het volume) **werden aangevuld of op een of andere wijze aangepast**. Dit hoge aantal geüpdatete records kan worden verklaard door de integratie in ODIS van het Amsab-periodiekenbestand. Maar ook de cijfers voor de andere rubrieken maken duidelijk dat het apparaat door de invoerders druk werd gebruikt.

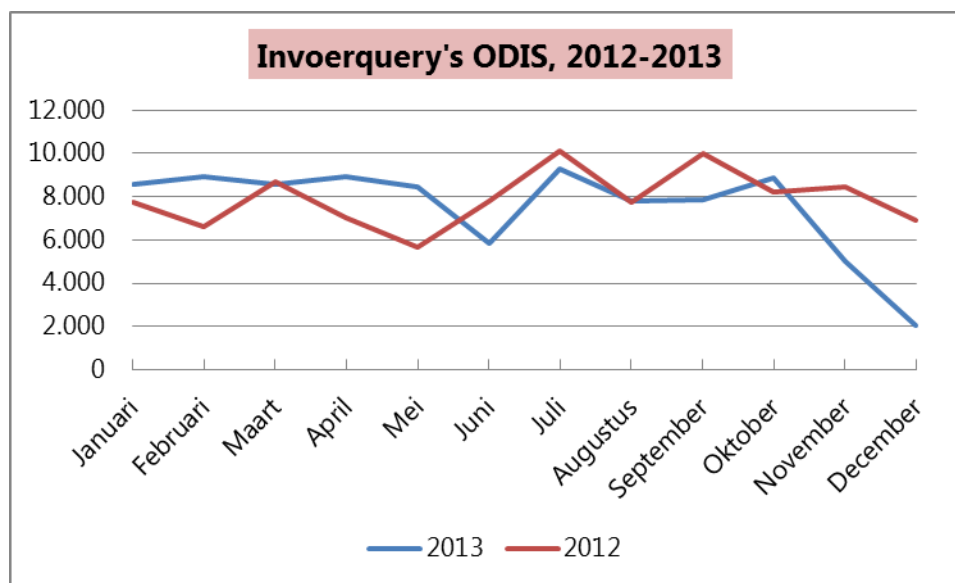
Geüpdatete records in ODIS, 2009-2013					
Jaar	Organisaties	Personen	Publicaties	Archieven	Totaal
2009	4.552	9.976	678	1.016	16.222
2010	8.345	32.392	914	2.222	43.873
2011	8.466	20.618	1.282	1.395	31.761
2012	4.646	16.140	491	1.050	22.327
2013	6.035	12.682	12.527	723	31.967

Het aantal **zoekoperaties in de invoerinterface**, een bijkomende indicatie van de invoerwerkzaamheden, lag iets lager dan in voorgaande jaren. In 2013 bedroeg dat aantal query's 90.175.

Invoerquery's in ODIS, 2009-2013	
Jaar	Query's
2009	65.643
2010	84.783
2011	99.274
2012	95.067
2013	90.175

De **daling van het aantal invoerquery's** t.o.v. vorig jaar houdt verband met de panne van het apparaat van 3 tot 9 september en vanzelfsprekend met het feit dat de invoeromgeving werd afgesloten vanaf 21 oktober. Dit wordt duidelijk in de onderstaande grafiek, die het aantal zoekopdrachten in de invoerinterface uitzet over het hele jaar. Ze weerspiegelt ook de gestage invoeractiviteit in het voorjaar en de inzet van jobstudenten tijdens de vakantiemaanden.

De ODIS-databank in 2013 Jaarverslag

2.3 Invoerdersgroepen

Begin 2014 waren in de ODIS-databank **19 invoerdersgroepen** actief, met samen **129 leden**.

Invoerdersgroepen	Invoerders				
	1/2010	1/2011	1/2012	1/2013	1/2014
ODIS	8	18	22	18	21
ADV N	9	10	11	10	8
ADV N-Heldenhulde	-	-	2	2	0
ADV N-NISE	-	3	4	2	4
ADV N-PPA	-	-	-	-	1
ADV N-VVE	-	-	-	-	1
Amsab-ISG	8	8	12	12	13
AMVB	2	3	3	3	2
CRKC	12	10	11	19	15
CVAa-VAi	3	3	5	1	0
CVAa COPL	-	-	-	3	4
Evadoc	1	1	2	2	2
KADOC	-	-	-	-	1
KADOC-Archieven	10	10	10	11	10
KADOC-Organisaties	10	10	10	5	5
KADOC-Personen	33	35	38	24	25
KADOC-Publicaties	6	11	6	6	4
Liberaal Archief	7	7	7	7	7
Universiteitsarchief KU Leuven	6	9	9	7	6
Totaal	115	138	152	132	129

De ODIS-databank in 2013 Jaarverslag

We stippen bij dit overzicht graag aan dat de partners hun invoerdersgroepen zelf structureren en ook autonoom nieuwe identiteiten kunnen toekennen. De personen met een invoerderspaswoord kunnen de volledige inhoud van de databank raadplegen. 56 van hen hebben in 2013 effectief steekkaarten aangemaakt of aangevuld.

2.4 Invoerlijnen en projecten

In dit onderdeel geven we toelichting bij de belangrijkste 'invoerlijnen' in ODIS tijdens het voorbije kalenderjaar.

- **Amsab-periodiekencatalogoog.** Zoals reeds hoger aangehaald, werd in het voorjaar van 2013 dit omvangrijke pakket steekkaarten ingeladen in ODIS. Na een nauwkeurige validatie zullen deze records ook worden vrijgegeven in de publiekscatalogoog. Deze operatie versterkt de verbinding tussen ODIS en de catalogoog van Amsab-ISG (Adlib). In ODIS-2 kunnen met dit apparaat ook ad-hocverbindingen worden gelegd vanuit alle entiteiten.
- **Archievenoverzichten en -gidsen.** ODIS bevat momenteel gegevens over 9.342 archiefbestand(del)en. In 2013 werden er 286 toegevoegd en 723 geüpdatet. Deze aantallen lijken bescheiden vergeleken met de cijfers van de andere rubrieken. Maar deze indruk willen we toch corrigeren. De archiefbewarende instellingen die deelnemen aan ODIS (ADV, Amsab-ISG, AMVB, KADOC, Liberaal Archief, Universiteitsarchief KU Leuven, Archief Aartsbisdom Mechelen-Brussel, Archief Bisdom Brugge, Archief Bisdom Gent, ...), actualiseren aanhoudend hun archievenoverzicht, met vaak ook dynamische verbindingen naar hun eigen catalogoog of webpagina's.

Andere ODIS-partners en projecten (bv. CRKC, CVAa, NISE, Stafkaart Migrantenmiddenveld, Werking Kerkelijke Archieven, ...) gebruiken het apparaat om thematische archiefgidsen te realiseren. De samenwerking die op die manier tussen al deze partners wordt gerealiseerd, vormt een van de pijlers van de ODIS-invoer.

- **Architectuurarchieven.** Het CVAa en zijn partners ontsluiten in ODIS erfgoed van vormgevers en architecten in Vlaanderen. Het pakket omvat (1) architectuurarchieven die verspreid over verschillende erfgoedinstellingen in Vlaanderen worden bewaard, (2) 'authority records' van architecten, vormgevers en organisaties die een belangrijke rol hebben gespeeld in het ontwerp van de omgeving in Vlaanderen en (3) publicaties die over dit onderwerp zijn verschenen. Enkele medewerkers voeren systematisch gegevens in. In 2013 werden ook enkele datapakketten ingeladen, o.m. een archievenoverzicht van de Archives d'Architecture Moderne in Brussel. Eind 2013 beheerde de CVAa-invoerdersgroep 1.417 organisatiesteekkaarten, 3.444 personenrecords, 162 records van publicaties en 467 archiefbeschrijvingen.

Op de website van deze partner werd een catalogoog gerealiseerd die toegang geeft tot dit specifieke datapakket. Zie <http://www.architectuurarchieven.be>. Alle ODIS-records met het trefwoord 'architectuur' kunnen ook langs die weg worden geraadpleegd. De records die CVAa realiseerde in het kader van het project *Vijftig jaar wet op de stedenbouw* werden al ingevoerd in ODIS-2.

- **Biografische dataverzameling van actoren uit het Vlaams-nationalistische middenveld.** Deze gegevensreeksen kunnen worden beschouwd als een aanvulling op de NEVB. Ze omvatten zowel

De ODIS-databank in 2013

Jaarverslag

politici als bestuursleden van lokale verenigingen in heel Vlaanderen. Het merendeel van de steekkaarten betreft nog levende figuren.

- **BWP- en BSP-federaties.** In 2013 werden door Amsab-ISG gegevensreeksen ingevoerd over structuren en personen uit de federaties Brussel, Roeselare-Tielt, Oostende-Veurne-Diksmuide en Turnhout. De gegevensinvoer over de federatie Leuven werd aangevat.
- **Christelijk Onderwijzersverbond (COV).** In het kader van een archiefproject dat de christelijke onderwijzersvakbond COV in 2013-2014 samen met KADOC realiseert, wordt door de projectmedewerker een informatiecluster uitgebouwd in ODIS. De COV-organisatiestructuur wordt in kaart gebracht en er worden biografische records aangemaakt voor de nationale, provinciale en lokale verantwoordelijken. Daarnaast wordt gebouwd aan een periodiekenrepertorium en een archiefgids. In 2013 werden 174 organisatiesteekkaarten, 1.365 persoonssteekkaarten, 41 publicatiesteekkaarten en 13 archiefsteekkaarten aangemaakt. Verder werden heel wat bestaande ODIS-records aangevuld en geactualiseerd.
- **Civitas - Forum of Archives and Research on Christian Democracy.** Dit samenwerkingsverband werd opgericht door het Istituto Luigi Sturzo (Rome), KADOC en de Konrad-Adenauer-Stiftung e. V. (Sankt Augustin). Het platform wil het onderzoek naar de geschiedenis van de christendemocratie en de ontsluiting van het bewaarde erfgoed bevorderen. ODIS wordt ingeschakeld als een centraal apparaat waarin zowel biografische, organisatorische als documentaire gegevens kunnen worden ontsloten, met verbindingen naar de catalogen van de verschillende bewaarinstellingen. Het project werd voorgesteld op het 'launch event' van ODIS-2 in november. Het samenwerkingsverband zal in 2014 als partner toetreden tot de ODIS-Gebruikersgroep.
- **Clerus en religieuzen.** Een groep vrijwilligers maakt in ODIS systematisch overzichten van de leden van religieuze instituten en van seculiere priesters. ODIS bevat momenteel bv. 23.925 steekkaarten van personen die als 'priester' zijn gekenmerkt. In 2013 werd vooral gewerkt aan steekkaarten van priesters uit het aartsbisdom Mechelen-Brussel. Door de ziekte en het overlijden van KADOC-vrijwilliger Frans Verhelst werd voorlopig niet verder gewerkt aan de reeksen m.b.t. het bisdom Brugge. De gegevensinvoer over Vlaamse jezuïeten en franciscanen werd wel gecontinueerd. In 2013 werd ook een ledenoverzicht van de Witte Paters ingeladen. De gegevensinvoer over de leden van vrouwelijke religieuze congregaties, bv. de zusters Annuntiaten van Heverlee, werd eveneens voortgezet.
- **Evadoc.** De archiefconsulent van Evadoc en een vrijwilliger nemen de invoer ter hand van protestants-evangelische organisaties, personen en hun erfgoed. De invoerdersgroep beheerde eind 2013 649 organisatiesteekkaarten, 128 biografische records en meer dan 160 publicatie- en archiefsteekkaarten.
- **Heldenhulde.** De gegevensinvoer werd in 2013 gecontinueerd. Er wordt nagegaan hoe de toekomst van dit project kan worden verzekerd.
- **Historisch organogram en biografisch register van de KU Leuven.** Het Universiteitsarchief documenteert in ODIS de structurele ontwikkeling van de Leuvense universiteit en maakt biografische records van het academisch personeel. Deze invoerdersgroep beheert momenteel in ODIS 1.451 organisatiesteekkaarten en 1.102 biografische records.

De ODIS-databank in 2013 Jaarverslag

- **Muziekverenigingen.** Voortbouwend op de resultaten van het studie- en publicatieproject *Toeters en bellen. Populaire muziekcultuur in Vlaams-Brabant, 19de-20ste eeuw* (ADV N, Amsab-ISG, KADOC en Liberaal Archief) maakt een KADOC-vrijwilliger werk van de systematische invoer van Vlaamse muziekverenigingen in ODIS. Er werden in 2013 593 organisatiesteekkaarten aangemaakt.
- **National movements & Intermediary Structures in Europe** (o.m. Vlaamse Gemeenschap), <http://nise.eu/en>. Dit internationaal samenwerkingsverband over nationale bewegingen en structuren in Europa (ADV N & partners) ondersteunt de verdere ontwikkeling van ODIS. NISE werkt o.m. aan een Europees periodiekenrepertorium en een thematische archievangids. Er werden in 2013 diverse gegevensreeksen (archieven, bewaarplaatsen, ...) klaargemaakt en/of ingeladen. Op de NISE-website zal in 2014 een catalogoog worden gerealiseerd die rechtstreeks toegang biedt tot deze series. Tevens wordt begonnen met het overbrengen van datareeksen van NISE-leden naar het ODIS-frame (bv. vanuit het SPIN-databestand) en met de unilaterale inbreng door de leden van gegevens rond nationale bewegingen (bv. rond de Friese beweging). Het compendium van nationale bewegingen dat NISE realiseert, wordt op de eigen website geplaatst, maar met duurzame links naar de ODIS-inhoud. De opleiding van invoerders wordt ingepland zodra de ODIS-infrastructuur volledig operationeel is. NISE werd voorgesteld tijdens het ODIS-'launch event' op 29 november.
- **Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging.** Het inbrengen/verbinden van de artikels uit de laatste versie van dit naslagwerk in ODIS vormt een belangrijk aandachtspunt. De centralisatie van deze data zal toelaten om in ODIS een geactualiseerde editie voor te bereiden.
- **Politiek personeel.** De in ODIS beschikbare biografische gegevensreeksen aangaande Belgische politici (Europa, België, Vlaanderen, provincies en gemeenten) werden verder aangevuld. Ook in 2013 werden door de vzw jobstudenten ingezet om hier werk van te maken. Er werd gefocust op parlementsleden (Vlaams Parlement en voorlopers, 1971-heden; Kamer 1995-heden; Senaat 1995-heden) en over Oost- en West-Vlaamse provincieraadsleden (op basis van Valcke, *De fonteinen van de Oranjeberg* en Schepens, *De provincieraad van West-Vlaanderen*).
- **Religieuze gemeenschappen en hun erfgoed in Vlaanderen en Brussel.** CRKC, KADOC en hun partners verzamelen in ODIS gegevensreeksen over kerken, denominaties, religieuze gemeenschappen en instituten. Hoewel hierbij ook veel aandacht uitgaat naar andere denominaties en religies, is het aantal steekkaarten gerelateerd aan de rooms-katholieke kerk het omvangrijkst. ODIS bevat reeds geruime tijd een historisch overzicht van de parochies in Vlaanderen, Brussel en Waals-Brabant. In 2013 werden ook die van de bisdommen Doornik, Luik en Namen ingeladen.

De systematische invoer van parochiearchieven en van het documentair erfgoed van religieuze instituten wordt ter hand genomen door twee KADOC-consulenten, ondersteund door vrijwilligers. De reeksen (bv. 256 zogenaamde kloosterarchieven) werden in 2013 grondig geactualiseerd. De conversie van een pakket archiefsteekkaarten over parochiearchieven in het bisdom Gent werd voorbereid.

- **Scholen en schoolarchieven.** Aansluitend bij enkele projecten van KADOC, o.m. een onderzoeksproject over de geschiedenis van het katholiek onderwijs in België in de 19de en 20ste eeuw, werden ook in 2013 verder gegevens ingevoerd aangaande katholieke scholen, hun personeel en de bewaarde erfgoedcollecties.

De ODIS-databank in 2013 Jaarverslag

- **Socialistische gemeenteraadsleden in België, 1895-**. Aansluitend bij de invoer over BWP/BSP-federaties (zie hoger), werden ook de lokale socialistische gemeenteraadsleden ingebracht. Dit gebeurde dus voor Brussel, Roeselare-Tielt, Oostende-Veurne-Diksmuide, Turnhout en al deels voor Leuven.
- **Stafkaart van het migrantenmiddenveld en zijn erfgoed in Vlaanderen, 1830-1990** (FWO-Max Wildiersfonds; Vlaamse Gemeenschap). De gegevensverzameling van dit project, ook raadpleegbaar via <http://www.migrantenerfgoed.be>, werd in 2013 verder aangevuld.
- **Subsidiariteit**. In het kader van het fundamenteel onderzoekproject *Grenservaringen van de natiestaat: gesubsidieerde vrijheid en maatschappelijke evenwichten in België* (KADOC) worden in ODIS gegevens samengebracht aangaande personen en structuren die betrokken waren bij het maatschappelijk debat over de subsidiariteit en de gesubsidieerde vrijheid in België tijdens de negentiende eeuw. De betrokken bursaal gebruikt het apparaat ook intensief voor zijn heuristiek.
- **TIC Collaborative**. *An online database of International Congresses and Organisations, 1840-1913*. De Onderzoeksgroep Sociale Geschiedenis na 1750 van de UGent (Christophe Verbruggen) werkte nauw samen met ODIS bij de ontwikkeling van gegevensreeksen (internationale organisaties, congressen, ...) die vanuit een eigen apparaat in de vernieuwde ODIS zullen worden ingeladen. Het project werd voorgesteld tijdens het ODIS-'launch event' op 29 november.
- **Transnational Encounters of Elites in 19th Century Europe**. Dit internationaal onderzoeksproject (KADOC & partners) beoogt o.m. dataverzameling en analyse van 'elitaire' netwerken in Europa tijdens de 19de eeuw, met bijzondere aandacht voor internationale congressen. ODIS werd voorgesteld op een 'expert seminar' op 25 februari 2013. Het Elites-project werd toegelicht tijdens het ODIS-'launch event' op 29 november.
- **Vlaams Geheugen van Brussel (AMVB)**. Het betreft hier de systematische invoer van biografische en organisatorische gegevens m.b.t. het Vlaamse middenveld in Brussel. Deze invoerdersgroep brengt ook gegevens in uit hun 'necrologisch register'. AMVB beheerde eind 2013 421 organisatiesteekkaarten en 670 biografische records.
- **Vlaamse overheidsinstellingen**. De ten laste van de vzw vrijgestelde jobstudenten hebben zich in 2013 ook toegelegd op de aanmaak en actualisering van steekkaarten over publiekrechtelijke structuren. Er werd specifiek ingezoomd op de Vlaamse instellingen, parastatalen, adviesorganen, ... Als bron gebruikten zij P. Van den Eeckhout en G. Vanthemsche eds. *Bronnen voor de studie van het hedendaagse België 19^e-21^e eeuw* (Brussel, Koninklijke Commissie voor Geschiedenis, 2009). De records worden niet gepubliceerd, maar laten wel toe om de engagementen van in ODIS opgenomen personen (politici, leiders sociale organisaties, ...) duidelijk en systematisch in te voeren.

2.5 Invoerdersdag

Deze jaarlijkse bijeenkomst vond plaats in Antwerpen (ADV) op vrijdag 14 juni 2013. 46 invoerders waren aanwezig. Na een kort welkomstwoord en een bondige presentatie van de jaarresultaten, werd ruimte gemaakt voor een **voorstelling van enkele invoerlijnen en projecten** die van het apparaat gebruik maken. Dit jaar kwamen aan bod: Mariet Calsius (AMVB), Luc Peiren (Amsab-ISG), Aaldert Prins (Evadoc)

De ODIS-databank in 2013 Jaarverslag

Nadien volgde een interactieve workshop waar de deelnemers zich konden vertrouwd maken met ODIS-2. De bijeenkomst werd afgesloten met broodjes en een drankje.

2.6 Opleidingssessies voor invoerders

Met het oog op een vlotte ingebruikname van de nieuwe invoerinterface, vonden voor de invoerders opleidingssessies plaats, dit op

10 september, 9.30-12.30 u. in Gent (Liberaal Archief), 10 deelnemers en 3 begeleiders.

20 september, 13.30-16.30 u. in Leuven (KADOC), 28 deelnemers en 4 begeleiders.

27 september, 13.30-16.30 u. in Antwerpen (ADV), 17 deelnemers en 3 begeleiders.

De respons was dus zeer goed. 55 ODIS-invoerders woonden een opleiding bij. Voor de sessies werd een handleiding aangemaakt en werden ook oefeningen ontwikkeld. De begeleiders konden de deelnemers individueel begeleiden en toelichting geven. Die aanpak werd positief geëvalueerd.

3. Publiekscatalogoog

3.1 Volume

Het volume van de ODIS-publiekscatalogoog, dus het aantal steekkaarten die door het brede publiek kunnen worden geraadpleegd, evolueerde in gunstige zin. **Het volume van de publiekscatalogoog van ODIS nam in 2013 toe met 3.470 records, tot 72.044 begin januari 2014.**

Volume ODIS-publiekscatalogoog, 2009-2013							
Datum	Organisaties	Personen	Publicaties	Archieven	Totaal OPAC	Totaal databank	% in OPAC
1/1/2009	3.128	26.705	15.338	6.870	52.041	123.540	42,1
1/1/2010	3.397	27.189	15.445	7.086	53.117	127.354	41,7
1/1/2011	4.579	32.723	15.599	7.303	60.204	143.308	42,0
1/1/2012	5.589	35.425	15.702	7.497	64.213	154.947	41,4
1/1/2013	6.952	38.291	15.740	7.591	68.574	164.754	41,6
1/1/2014	7.771	40.662	15.802	7.809	72.044	187.384	38,5

Het grote volume ingeladen Amsab-publicatiesteekkaarten kon vanzelfsprekend niet onmiddellijk worden vrijgegeven. Er wordt eerst een grondige controle uitgevoerd. Dit verklaart waarom de verhouding tussen het OPAC-volume en de volledige inhoud van de databank daalde naar 38,5%. Er wordt echter hard gewerkt om het pakket 'vrij te geven', zodat de verhouding waarschijnlijk al midden 2014 kan worden hersteld en misschien zelfs verbeterd.

We wijzen ook graag op de inspanningen die in 2013 werden geleverd voor het afwerken en publiceren van organisatie-, persoons- en archievensteekkaarten. Ook daarmee was een grote tijdsinvestering gemoeid.

De ODIS-databank in 2013 Jaarverslag

3.2 Raadpleging

ODIS werd in 2013 **172.450 keer geraadpleegd** door **124.411 unieke bezoekers**. Dat resulteerde in **666.499 paginaweergaves** of 3,86 pagina's per bezoek. De forse stijging van de consultatiecijfers in 2012 heeft zich dus doorgezet. **Het aantal consultaties nam toe met 14%, het aantal bezoekers met 16,8%, het aantal paginaweergaves met 7,5%.**

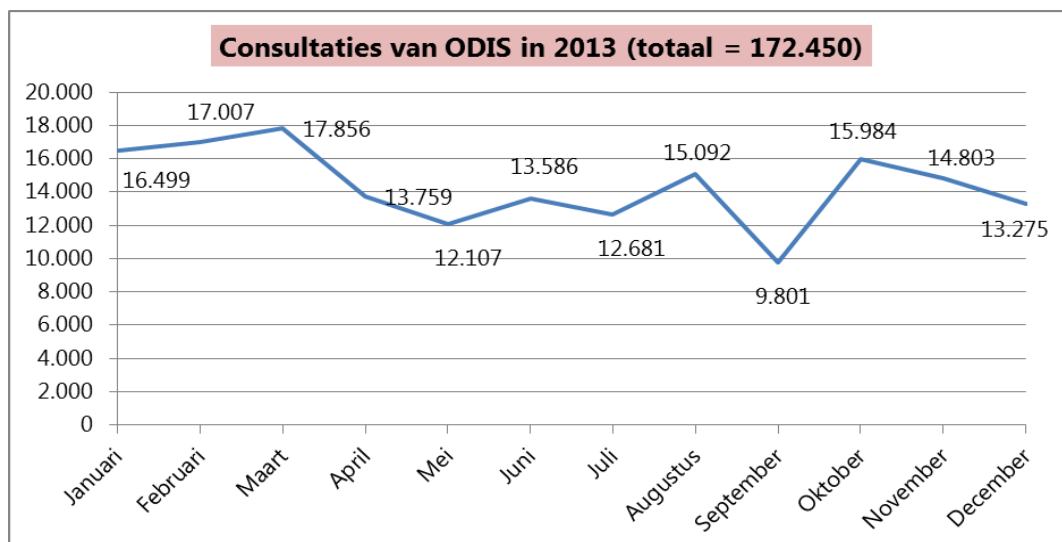
Gebruik van de ODIS-website, 2009-2013				
Jaar	Bezoeken	Paginaweergaves	Aantal pagina's/bezoek	Unieke bezoekers
2009	36.255	203.235	5,6	22.045
2010	32.832	257.168	7,8	15.930
2011	48.856	324.331	6,6	29.188
2012	151.190	619.928	4,1	106.507
2013	172.450	666.499	3,86	124.411

69,23% van de consultaties werd uitgevoerd door gebruikers die door het apparaat **als 'nieuw'** werden gemerkt (59% in 2012).

Het overgrote deel van de raadplegers (88,65%) bevond zich in België. De bekendheid in Nederland (5,7%), Frankrijk (0,94%) en Duitsland (1,3%) zit in de lift.

ODIS was in 2013 **5,55% van de tijd onbeschikbaar door technische storingen**. De langste panne vond plaats van 3 tot 9 september 2013. Ook in de weekenden van 28-29 september en 12-13 oktober was het apparaat niet beschikbaar. Die problemen konden gelukkig door de informaticus relatief vlot worden opgelost.

Tijdens de periode tussen 21 oktober en 4 december, de weken waarin de inhoud van de databank werd overgebracht naar ODIS-2, werd de invoerinterface afgesloten, maar bleef de publiekscatalogoog wel beschikbaar.

De ODIS-databank in 2013 Jaarverslag

Het aantal consultaties nam toe in alle **categorieën**: rechtstreeks, via een verwijzing op een andere website en vanuit de resultaatslijst van een internetzoekmachine.

Bronnen van de ODIS-consultaties, 2009-2013							
Jaar	Rechtstreeks	%	Via andere website	%	Zoekmachines	%	Totaal
2009	10.725	29,5	4.566	12,6	20.964	57,8	36.255
2010	8.963	27,3	6.623	20,2	17.246	52,5	32.832
2011	9.535	19,5	6.613	13,5	32.708	66,9	48.856
2012	11.901	7,9	8.571	5,6	130.718	86,5	151.190
2013	19.228	11,1	10.670	7,2	142.552	81,7	172.450

Het onderscheid tussen deze rubrieken is echter **relatief**. Rechtstreekse raadplegingen van de website gebeuren via bookmarks of door het intikken van het webadres, waarna de gebruiker veelal de ODIS-zoekomgeving gebruikt. Maar die kan hij/zij ook bereiken via een opdracht in een zoekmachine of een verwijzing vanuit een uitvoerformaat. Het onderscheid tussen de twee overige categorieën (consultaties via verwijzingen op andere websites of vanuit de resultaatslijst van een internetzoekmachine) is evenmin eenduidig. Daarom kunnen uit deze cijfers louter tendensen worden afgelezen.

- **Het gebruik van de ODIS-publiekscatalogoog blijft belangrijk en neemt nog toe.**
 In het zoekmenu van <http://www.odis.be> noteerden we in 2013 44.649 query's (in 2012 42.482).
- **De verwijzingen naar ODIS-records in populaire internetzoekmachines werpen hun vruchten af.**
 Het aantal consultaties die hieruit voortvloeien, neemt verder toe. De populairste internetzoekmachine is vanzelfsprekend Google, maar er zijn ook tal van andere en afgeleide machines waarin de ODIS-inhoud goed zichtbaar is.
- **Het aantal verwijzingen naar ODIS vanuit andere websites groeit en dat leidt tot meer raadplegingen.**
 - De belangrijkste verwijzende websites blijven die van Wikipedia (3.076 verwijzingen vanuit de Nederlandstalige versie, 907 vanuit de Franstalige en 21 vanuit de Engelstalige), KADOC (2.072), Archiefbank Vlaanderen (767), <http://limo.libis.be> (437) en CVAa (366).
 - 209 ODIS-consultaties waren het resultaat van een verwijzing op Facebook.
 - Vanzelfsprekend dragen ook de zoekomgevingen en verwijzingen die partners aanbrenge op hun (project)websites bij tot het raadplegen van de databank. We vermelden hier in het bijzonder het door ODIS aangeleverde zoekapparaat van CVAa-VAi op <http://www.cvaa.be/nl/databank> (239 raadplegingen).
 - De verwijzingen op de website van Civitas-FARCD, een relatief nieuw en nog zeer onvolledig apparaat, genereerden in 2013 al 102 raadplegingen.

De ODIS-databank in 2013 Jaarverslag

3.3 ODIS als authority-databank

Onder de verwijzingen vanuit andere websites nemen de apparaten die ODIS inschakelen als authority-databank een bijzondere plaats in. Apparaten zoals Aleph, Scope, Erfgoedplus.be of Adlib leggen dus verbindingen naar ODIS-steekkaarten. Het aantal koppelingen stijgt jaarlijks.

ODIS-steekkaarten met een verbinding vanuit Aleph, 2010-2014			
Maand	Organisaties	Personen	Totaal
1/2010	27.956	13.356	41.312
1/2011	36.074	15.846	51.920
1/2012	39.055	16.388	55.443
1/2013	46.047	17.951	63.998
1/2014	53.525	20.118	73.643

Verbindingen vanuit Scope naar archiefvormers in ODIS	
Maand	Aantal
12/2009	1.337
12/2010	1.408
12/2011	1.458
12/2012	1.798
12/2013	1.828

De actorenlijst van de webdatabank **Erfgoedplus.be** bevat nu 1.582 'actoren', waarvan 1.571 personen. 166 daarvan bieden een verwijzing naar ODIS. Erfgoedplus.be neemt eind maart een nieuwe beheersmodule voor thesauri en andere referentielijsten in gebruik. Er zal dan overleg worden gevoerd om de koppeling naar ODIS te versterken.

De ca. 12.500 periodiekensteekkaarten van Amsab-ISG die in ODIS werden ingeladen, worden verbonden met de beschrijvingen en bezitsgegevens van de periodieken in **Adlib**. Vanuit dit laatste apparaat zullen in de toekomst ook bijkomende verbindingen naar ODIS worden gelegd (bv. vanuit de archiefbeschrijvingen).

3.4 Gebruik van ODIS

Uit het overzicht onder 2.4 leiden we af dat zowel fundamentele en toepassingsgerichte studieprojecten, erfgoedinitiatieven als internationale onderzoeksgroepen van het apparaat gebruik maken.

Voor de **dienstverlening** van de participerende instellingen aan onderzoekers en studenten is ODIS een onmisbaar instrument geworden. De partners gebruiken het apparaat ook voor het beantwoorden van informatievragen, o.m. bij de heuristiek van studenten en doctorandi.

Het gebruik van ODIS neemt uitdrukkelijk toe. Het is en blijft evenwel **moeilijk** om de (wetenschappelijke of andere) aard van dit gebruik te ontleden. Verwijzingen naar ODIS duiken wel steeds vaker op in proefschriften, eindverhandelingen en wetenschappelijke artikels.

De ODIS-databank in 2013 Jaarverslag

De Technische Werkgroep beraadt zich over een **herziening van de standaardverwijzingen** bij elke steekkaart en overweegt om ook een algemene verwijzing aan te bieden, aansluitend bij een herziening van de copyright-bepalingen onder een brede **Creative Commons-licentie**.

4. Ontwikkeling

4.1 ODIS-1

In 2013 werden aan de oude interfaces van ODIS-1 vanzelfsprekend geen fundamentele wijzigingen meer aangebracht. **Het apparaat botste duidelijk aan tegen zijn grenzen**, bv. de verouderde software en de beperkte werkgeheugenruimte om o.m. complexe nachtprocedures uit te voeren op de steeds volumineuzere records. Dat leidde tot enkele zware pannes (zie 3.2). De integriteit van de gegevens kwam echter nooit in het gedrang en de problemen konden snel worden opgelost.

De invoerinterface van ODIS-1 werd afgesloten op maandag 21 oktober 2013. De invoerders konden vanaf 4 december 2013 terecht in de nieuwe interface op <http://www.odis.be/herc>.

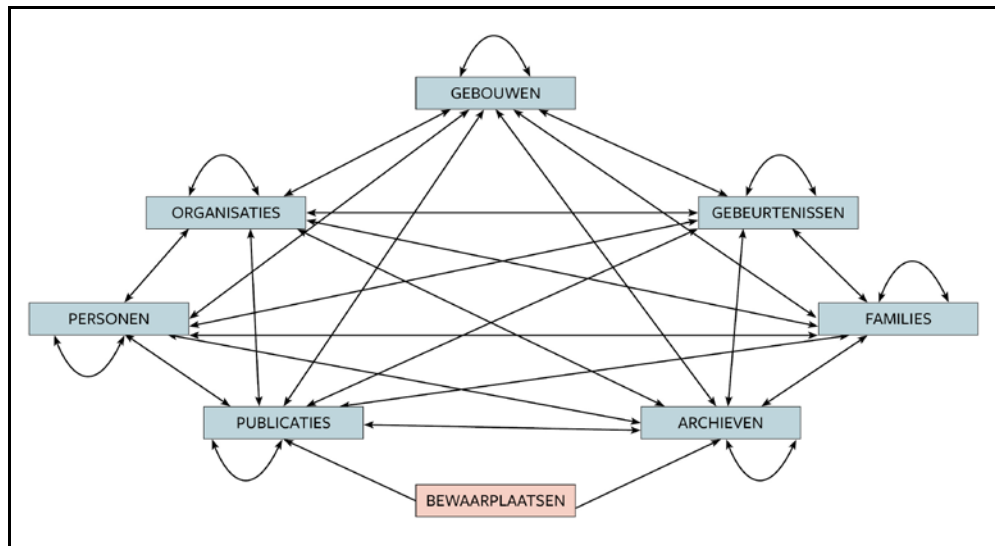
De publiekscatalogoog van ODIS-1 bleef ook na 21 oktober beschikbaar en zal worden afgesloten in april 2014. Vanaf dan zal het brede publiek de zoekomgeving van ODIS-2 en de records in hun nieuwe HTML-uitvoerformaten terugvinden op het vertrouwde webadres. Met die gefaseerde en weloverwogen buitenproductiestelling van ODIS-1 wordt vanzelfsprekend een bladzijde omgeslagen.

4.2 Herculesproject: ODIS-2

ODIS-2 kon ontwikkeld worden dankzij een impulsfinanciering die in 2008 werd toegekend door de Herculesstichting, het Vlaams agentschap voor de financiering van middelzware en zware onderzoeksinfrastructuur. Doel van het ODIS-Herculesproject was de verdere uitbouw van ODIS tot "informatieknooppunt in een breed netwerk van gegevensverzamelingen, met meer en gebruiksvriendelijke onderzoeksondersteunende functies, en dit alles binnen een duurzame, eigentijdse technische omgeving".

Met de afwerking van de invoermodule voor publicaties en een finale testing van alle modules, werd de uitbouw van de nieuwe **invoeromgeving** in 2013 afgerond. Die omgeving is opgebouwd uit zeven onderling verbonden *hoofdmodules*: vier modules die ook in ODIS-1 aanwezig waren (organisaties, personen, publicaties, archieven) en drie nieuwe modules (families, gebeurtenissen, gebouwen). Daarnaast is er een *ondersteunende module* voor het beschrijven van bewaarplaatsen, nauw verbonden met Archiefbank Vlaanderen. De opbouw van de modules is zoveel mogelijk gebaseerd op internationale standaarden.

De ODIS-databank in 2013 Jaarverslag

Entity-relationship-diagram (ERD) van ODIS-2

Op 21 oktober 2013 werd de ODIS-1-invoeromgeving afgesloten. In de daaropvolgende weken werd de volledige inhoud van de **databank geconverteerd naar ODIS-2**. Tegelijk werden ook enkele nieuwe datapakketten ingeladen (domaniale kerken CRKC, archiefsteekkaarten NISE). In de week na het 'launch event' werden alle invoerdersaccounts geactiveerd en werd de nieuwe invoeromgeving opengesteld voor gegevensinvoer. De sindsdien ontvangen opmerkingen en suggesties van de invoerders worden nauwgezet opgevolgd. Ze worden gebundeld en vormen een belangrijke leidraad voor de technische afwerking van de interface in 2014.

Door het voorzien van diverse navigatie- en zoekmogelijkheden en door de vernieuwde vormgeving is de **gebruiksvriendelijkheid** van de interface beslist verhoogd. Ook werden Nederlandstalige en Engelstalige helppagina's ontwikkeld. Naast een algemene ODIS-2-handleiding, zijn momenteel gedetailleerde instructies voor de invoer van organisaties, personen, publicaties en archieven beschikbaar.

De uitbouw van de **uitvoeromgeving** van ODIS-2 stond in 2013 vanzelfsprekend ook hoog op de agenda. Vertrekkende van de ODIS-1-uitvoerformaten, werd de architectuur van de nieuwe **HTML-uitvoerformaten** uitgetekend en werd gestart met de uitbouw ervan. In het voorjaar van 2014 zullen de uitvoerformaten afgewerkt en getest worden. In april zal de ODIS-1-publiekscatalogoog afgesloten worden en zullen alle persistente URL's verhuizen naar de nieuwe omgeving. De OPAC-helppagina's en de inleidende teksten van de website werden in 2013 reeds geactualiseerd. Verder werd al gewerkt aan nieuwe *geavanceerde uitvoermogelijkheden*, zoals een GIS-tool (zie verder).

Een continu aandachtspunt bij de ontwikkeling van ODIS-2 was de **internationalisering** van de databank, gebaseerd op twee pijlers: meertaligheid en multicontextualiteit.

Meertaligheid houdt in dat het volledige apparaat zowel in het Nederlands als in het Engels beschikbaar is. Een Nederlandstalige en een Engelstalige steekkaart over eenzelfde onderwerp kunnen onafhankelijk van

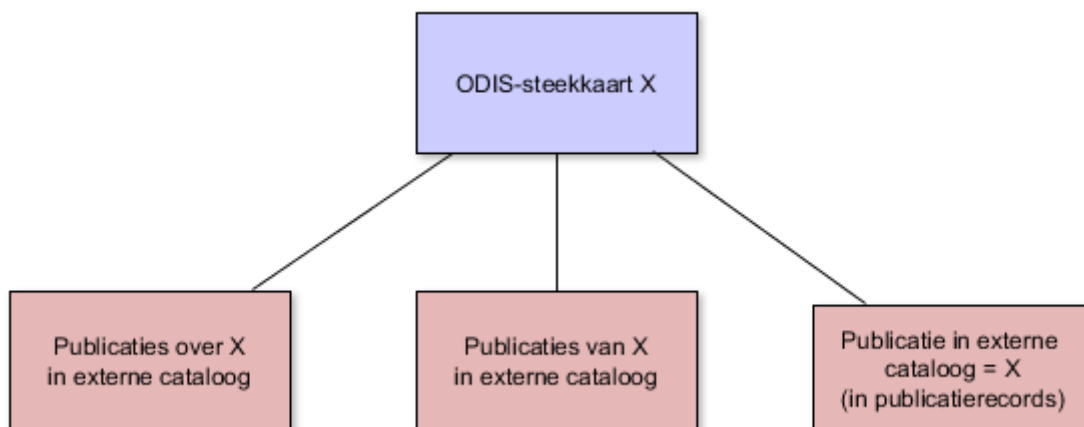
De ODIS-databank in 2013 Jaarverslag

elkaar ontwikkeld worden. Zij delen slechts een beperkt aantal taalonafhankelijke identificatiegegevens. In de toekomst kunnen eventueel bijkomende taalomgevingen toegevoegd worden.

Multicontextualiteit betekent dat bepaalde keuzelijsten die in ODIS-1 specifiek afgestemd waren op de Vlaamse/Belgische context, in ODIS-2 uitgebreid zijn met termen uit andere contexten. Meer bepaald gaat het om de keuzelijst juridische vormen in de organisatiemodule en om de keuzelijsten eretekens, onderwijsniveaus, politieke functies, politieke organen en politieke bevoegdheden in de personenmodule. Die keuzelijsten zijn momenteel beschikbaar voor acht contexten: België, Duitsland, Frankrijk, Italië, Luxemburg, Nederland, Spanje en het Verenigd Koninkrijk. Daarnaast werden bepaalde internationale termen opgenomen. Het aantal contexten kan in de toekomst natuurlijk verder toenemen.

Parallel met de multicontextualisering van de keuzelijsten, werd de geografische thesaurus in 2013 sterk uitgebreid. Er werd een datapakket aangekocht met geografische termen uit de meeste Europese landen, tot op gemeente- of deelgemeenteniveau. De termen zijn voorzien van coördinaten. Dit liet toe om binnen de functie 'geavanceerd zoeken' een **GIS-tool** te ontwikkelen. Die maakt het mogelijk om de resultaten van zoekacties waarbij een geografische parameter gebruikt wordt op kaart te tonen. De ODIS-inhoud kan zo ruimtelijk geanalyseerd worden.

Met het oog op de ontwikkeling van de nieuwe ODIS tot informatieknooppunt, ging ook heel wat aandacht uit naar **interconnectiviteit ('database linking')**. ODIS-2 beantwoordt aan het *Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting* (OAI-PMH). Verder werden alle hoofdmodules in de loop van 2013 voorzien van een 'database linking tool'. Die veldgroep laat toe om een steekkaart duurzaam te linken aan beschrijvingen van publicaties in externe bibliotheekcatalogen. Zo kan een ODIS-steekkaart gelinkt worden aan publicaties van of over de organisatie, persoon, ... die de steekkaart behandelt. Een publicatiesteekkaart kan bovendien gelinkt worden aan beschrijvingen van de publicatie in externe catalogen. Via deeplinks is het mogelijk om door te klikken naar die catalogen. Op dit moment kunnen koppelingen gelegd worden met de LIBISnet-catalogoog (Aleph) en met de Amsab-ISG-catalogoog (Adlib). Een uitbreiding van de tool naar andere bibliotheekcatalogen, maar ook naar archiefcatalogen, 'digital repositories', ... is in de toekomst zeker gewenst.

Schematische voorstelling van de werking van de 'database linking tool' in ODIS-2

De ODIS-databank in 2013 Jaarverslag

Ten slotte werd, parallel met de hierboven geschetste ontwikkelingen, de **nieuwe hard- en softwareomgeving** van ODIS-2 in 2013 verder uitgebouwd. Dit gebeurde in samenwerking met de dienst ICTS van de KU Leuven. Hierbij een overzicht van de belangrijkste technische specificaties:

Hardware: HP BL460c met Intel Xeon X5650 2 x 2.6 GHz Processor, 96 GB RAM, 300 GB hard drive.

Software: Windows Server 2008 R2 64-bit; Oracle Database 11g Enterprise Edition Release 11.2.0.3.0; Oracle Business Intelligence Enterprise Edition (OBI EE) 11g, inclusief Oracle Fusion Middleware MapViewer.

5. 'Launch event' 29 november

Op 29 november 2013 werd in het Vlaams Parlement in Brussel de vernieuwde ODIS-databank gelanceerd. We noteerden 84 inschrijvingen.

De voertaal van de **voormiddagssessie** was het Nederlands. Na een welkomstwoord door Jan De Maeyer en de voorstelling van het nieuwe apparaat door Joris Colla en Stephan Pauls, schoven een aantal participerende instellingen aan tafel. Sofie De Caigny (CVAA), Koen De Scheemaeker (ADV N), Gerrit Vanden Bosch (Archief Aartsbisdom Mechelen-Brussel), Donald Weber (Amsab-ISG) en Walter Ysebaert (VUB en Liberaal Archief) vertelden over hun ervaringen met ODIS, over de dataseries die ze beheren en over de projecten die op stapel staan.

In de **namiddagssessie** kwamen enkele internationale projecten aan bod die ODIS zullen inschakelen als dataplatform en werkinstrument. Xosé Manoel Núñez Seixas, hoogleraar aan de Ludwig-Maximilians-Universität in München, stelde het netwerk *National movements & Intermediary Structures in Europe* voor. Thomas Kroll van het Historisches Institut aan de Friedrich-Schiller-Universität in Jena ging in op de activiteiten van het onderzoeksnetwerk *Encounters of European Elites in the 19th Century*, onder leiding van Andrea Ciampani (Lumsa). Christophe Verbruggen (Onderzoeksgroep Sociale Geschiedenis na 1750 van de Universiteit Gent) stond stil bij de plannen van het netwerk *TIC-Collaborative. A Virtual Research Environment for the study of 19th- and early 20th-century international organisations and congresses*. Het netwerk *Civitas. Forum of Archives and Research on Christian Democracy* ten slotte, werd in Brussel voorgesteld door voorzitter en hoogleraar Hanns Jürgen Küsters van de Konrad-Adenauer-Stiftung in Sankt Augustin (Bonn). De vier sprekers gaven toelichting bij de wijze waarop ODIS in hun projecten wordt/zal worden ingeschakeld. Achteraf gingen ze in gesprek over de wijze waarop de databank een plaats kan veroveren binnen de snel groeiende Europese onderzoeksinfrastructuur voor de 'digital humanities'.

Bart De Moor, voorzitter van de Herculesstichting, sloot de studiedag af.

6. Coördinatie

In 2013 was de **Technische Werkgroep** als volgt samengesteld: Jeroen Buysse (Liberaal Archief), Luc Peiren en Kim Robensyn (Amsab-ISG), Sophie Gyselinck (ADV N), Peter Heyrman en Joris Colla (KADOC), Ganesh Venkatasubban (informaticus).

De ODIS-databank in 2013 Jaarverslag

De TW kwam **drie keer samen**, op 21 maart (Leuven), 28 mei (Gent) en 5 september (Gent). Een op 13 december geplande bijeenkomst moest worden uitgesteld naar 16 januari 2014. De Technische Werkgroep maakte werk van de voorbereiding van

- de Algemene Vergadering op 28 maart,
- de Invoerdersdag in Antwerpen (ADV) van 14 juni,
- de opleidingsessies voor invoerders in Gent (Liberaal Archief, 10 september), Leuven (KADOC, 20 september) en Antwerpen (ADV, 27 september),
- het 'launch event' van ODIS-2 op 29 november in het Vlaams Parlement.

Vanzelfsprekend werd op elke bijeenkomst van de TW ook druk overlegd over de afwerking van de ODIS-2-interface en over de datamigratie vanuit de oude naar de nieuwe databank. Op de vergaderingen werden ook de lopende conversie- en invoerdossiers besproken en eventuele knelpunten uitgeklaard.

Na goedkeuring van de Algemene Vergadering, werd een **publieksfolder** afgewerkt, gedrukt en verdeeld (juni). De TW kreeg diverse positieve redacties op vormgeving en inhoud.

Aangezien ODIS nu regelmatig samenkomsten organiseert (bv. de jaarlijkse Invoerdersdag) en met het oog op het 'launch event', werden in november 2013 ook **deelnemersmappen** aangemaakt.

Het afsluitend **rapport t.a.v. de Herculesstichting** aangaande het investeringskrediet (2009-2014) dient te worden overgemaakt voor 19 april 2015.

De **ODIS-invoerdersdag 2014** zal plaatsvinden op vrijdag 13 juni in Mechelen.

Ook in 2013, veelal in het kader van de hierboven vermelde activiteiten, verzorgden leden van de Technische Werkgroep **lezingen en publicaties**:

- Peter Heyrman, "The ODIS-database in a nutshell". 'Expert seminar' *European Elites in the 19th Century*, Rome, Academia Belgica, 25 februari 2013.
- Joris Colla, "De nieuwe ODIS-2-databank: interactieve workshop". ODIS-invoerdersdag, Antwerpen, 14 juni 2013.
- Joris Colla en Peter Heyrman, "Aan de slag met ODIS-2!". Vormingssessie ODIS-2, Gent, Leuven en Antwerpen, 10 september 2013, 20 september 2013 en 27 september 2013.
- Joris Colla, "De nieuwe ODIS: genetwerkte contextuele metadata in internationaal perspectief". Informatie aan Zee, Oostende, 13 september 2013.
- Joris Colla en Stephan Pauls, "ODIS-2. Een databank over intermediaire structuren in Europa, 19de-20ste eeuw". 'Launch event' ODIS-2, Brussel, 29 november 2013.
- Peter Heyrman en Joris Colla, "Aan de slag met ODIS-2!. Europese infrastructuur voor historisch onderzoek en erfgoedontsluiting". *Arduin*, 7, 14 (dec. 2013), 67-71.

Joris Colla en Stephan Pauls woonden op 19 december de workshop *Investigating Reference Rot in Web-Based Scholarly Communication* bij. Spreker was Herbert Van de Sompel (Los Alamos National Laboratory, Hiberlink project).